

Redengevende omschrijving gemeentelijke monumentenlijst

Windmolenstraat 33

Monumentnummer : GM167

Straat : Windmolenstraat
Huisnummer : 33
Toevoeging : ---
Postcode : 6981 AX

Kadastrale aanduiding : Doesburg
Sectie : C
Nummer : 751, C752

Naam object : --
Bouwjaar : XVII, XIX, 1948 en later
Architect : N.b.
Bouwstijl : n.v.t., traditionele bouwkunst
Oorspronkelijke functie : woonhuis
Huidige functie : woonhuis

Inventarisatie/beschrijving : dhr. J. Krijnen
Datum beschrijving : 22-06-2015
Datum aanwijzing : 05-01-2016

Situering

Rechter hoekwoning van een rijtje van twee, gelegen aan de Windmolenstraat, aan beide zijde vrijstaand aan een steeg. Nummer 33 grenst aan de achterzijde met een kleine plaats aan een berging. Het pand is gelegen in het noordwestelijk deel van de historische binnenstad van Doesburg. Het pand staat direct aan de straat.

Opbouw

Vrijstaand, éénlaags pand op samengestelde plattegrond, bestaande uit drie bouwvolumes, waarvan het adres Windmolenstraat het rechter volume is. Het pand is deels onderkelderd, heeft een begane grond, een eerste verdieping die onderdaks is gesitueerd en een vliering onder een schilddak. Aan een plaatsje achter het pand staat een gemetselde berging met privaat.

Historie

De Windmolenstraat ontleent zijn naam aan een beltmolen die zeker vanaf de 16^e eeuw (stadsplattegrond door Jacob van Deventer, ca. 1565) tot ver in de 20e eeuw heeft gestaan op een verhoging aan het westeinde van de straat, daar waar deze kruiste met de oude stadsomwalling. De molen had in het midden van de 19e eeuw de functie van korenmolen. Het westelijk deel van de straat volgt het tracé van de middeleeuwse stadsomwalling, die ondanks latere aanpassingen in de Tachtigjarige Oorlog niet meer voldeed en na 1606 in opdracht van prins Maurits werd vervangen. Deze vestingwerken zijn in 1672 in opdracht van de Franse koning Lodewijk XIV geslecht en nadien niet meer hersteld. Ze werden vervangen door de Hoge en Lage Linies, die vanaf 1701 naar ontwerp van Menno van Coehoorn zijn aangelegd.

Na afwaardering van Doesburg tot vesting 2^e klasse in 1854 verrezen geleidelijk huizen op de wallen. De singel werd na de definitieve opheffing van de vesting in 1923 ook aan de veldzijde bebouwd. De molenbult tegenover Windmolenstraat 29-33 is nog gedeeltelijk aanwezig.

Beknopte bouwgeschiedenis

Het huis is zeer waarschijnlijk in de eerste helft van de zeventiende eeuw gebouwd. Uit deze bouwperiode dateren de bouwmuren en de enkelvoudige zolderbalklaag met sleutelstukken. In de negentiende eeuw werd het rijtje verbouwd en kwam de huidige vorm met schilddaken tot stand. Rond 1900 werd links aan de zijde van nummer 31 een dubbele wagendeur met rechte bovendorpel gemaakt en is de gevel met portlandcement gepleisterd, voorzien van schijnvoegen. In 1948 is het pand verbouwd, waarbij dakkapellen werden toegevoegd en kamers op de zolders zijn gerealiseerd. Naderhand, maar voor 1990, is de wageninrit vergroot en voorzien van een korfboog.

De garage is in 2001 bij de woonkamer van het linker adres (aanvankelijk genummerd 29 en 31, 29 is vervallen) getrokken, waarbij ook een groot deel van de huidige indeling tot stand kwam. Nummer 33 bleef na 1949 goeddeels ongewijzigd.

Exterieur

Het pand heeft met portlandcement gepleisterde gevels, voorzien van schijnvoegen en is vijf vensterassen breed. Boven de gevelopeningen is met schijnvoegen boven de bovendorpel een strekse boog gesuggereerd, ter hoogte van de onder- en bovendorpels zijn bovendien spekbanden gesuggereerd. De beide woningen hebben rechts de entree en links een venster, geheel links een getoogde opening waarin tot 2001 dubbele deuren draaiden, hier is in dat jaar glas geplaatst. De voordeuren zijn als pseudo-boerendeur uitgevoerd met in het bovenvak geel gekleurd glas in een roedenverdeling. Beide deuren hebben boven een ongeprofileerd kalf een drieruits bovenraam. Met schijnvoegen is boven de bovendorpel een strekse boog gesuggereerd. De vensters hebben een vast kalf met een negenruits onderraam en een drieruits bovenraam. De kozijnen zijn voorzien van een luikspinning en duimen waarop opgeklampte houten luiken draaien die alleen de onderramen bedekken. De luiken worden met luikwervels vastgezet. De vensters hebben gemetselde, gepleisterde lekdorpels. Ter hoogte van nummer 31 zijn in de gevel enkele gesmede staafankers opgenomen, alsmede een)(-vormig anker in de muurdam tussen het linker venster en de voormalige inrijopening.

De gevel wordt aan de bovenzijde afgesloten met een bakgoot op ongedecoreerde klossen.

Het voorste dakvlak is belegd met grijs gesmoorde oude Hollandse dakpannen, op de hoeken rode keperpannen en op de zij dakvlakken rode oude Hollandse pannen.

In het voorste dakvlak staan twee dakkapellen onder een flauw zadeldak, met zink beklede zijwangen en eenvoudig uitgezaagde oren. Rechts van de dakkapel boven nummer 33 is bovendien een klein dakraam in het dakvlak opgenomen. Links staat boven nummer 31 een vierkant gemetselde schoorsteen op de nok.

De linker zijgevel is gepleisterd en geheel blind. Halverwege bevindt zich een fors gesmeed staafanker, dat mogelijk behoort heeft bij een muurstijl. In het dakvlak boven de zinken mastgoot is een modern dakraam opgenomen.

De rechter zijgevel is eveneens gepleisterd en afgezien van een klein, hooggeplaatst klapraam geheel blind. Onder het overstek van het zijdakvlak zijn een aantal gesmede staafankers aanwezig. Hemelwater wordt met een zinken mastgoot opgevangen. In het dakvlak boven de goot staat een vlakgedekte, tweevaks dakkapel, afgesloten met een boeiboord en zinken kraal. De zijwangen zijn met zink bekleed.

De achtergevel van nummer 33 is behalve binnendoor toegankelijk via een steeg rechts die voert naar een plaatsje achter van het pand.

De gevel is gepleisterd en heeft gezien vanaf het plaatsje een deur links en in het midden een venster met gemetselde, gepleisterde lekdorpel, twee tweeruits draairamen met horizontale glasroede en boven een ongeprofileerd kalf een tweeruits bovenraam.

Het kozijn is voorzien van getoogde verbindingen in de hoeken en heeft een luikspanning. Luiken of duimen zijn niet aanwezig. Rechts in de gevel geeft een klein, hooggeplaatst venster met naar binnen draaiend raam daglicht aan een voormalige toiletruimte. Boven de vensters zijn een drietal gesmede staafankers aanwezig.

De achtergevel wordt hier afgesloten met een zinken mastgoot met erboven het dakvlak dat met rode, oude Hollandse pannen is belegd. Hierin is een modern tuimelraam opgenomen. Net onder de nok staat een rechthoekig gemetselde, bakstenen schoorsteen met twee uitstroomopeningen die van grespijpen zijn voorzien.

Berging

Op het plaatsje achter het huis staat een kleine berging met voormalig privaat onder een lessenaarsdak. Het heeft een gemetselde en witgepleisterde voorgevel en een indeling met twee halfsteens muurtjes haaks op de schuur van de achterburen. Hiertegen is een randbalk bevestigd die de rechthoekig gezaagde sporen van het dak draagt. Twee opgeklampte houten delendeuren geven links toegang tot de berging en rechts tot het voormalig privaat. In eerste instantie was het lessenaarsdak ten behoeve van een kolenhok naar rechts doorgetrokken tot de gemetselde erfgrans. Het kolenhok is de tweede helft van de twintigste eeuw afgebroken.

Interieur

Kelder: Windmolenstraat 33 is voorzien van het onderste deel van een historische kelder. Deze ruimte bevindt zich links in de plattegrond onder de woonkamer en is toegankelijk middels een luik in de woonkamervloer. De maximaal een meter diepe ruimte heeft een vloer van vierkante, roodgebakken tegels en wanden van forse handvorm bakstenen. In de oorspronkelijke situatie is de ruimte wellicht overwelfd geweest, het begane grondniveau zal in ieder geval ter plaatse hoger hebben gelegen, hetgeen zijn weerslag zal hebben gehad op de indeling van het huis aan de voorzijde.

De houten begane grondvloer wordt gedragen door smalle, machinaal gezaagde grenen of vuren vloerbalken die evenwijdig aan de straat liggen.

Begane grond: De indeling bestaat uit een kleine hal rechts aan de straat waar in het verlengde een toilet is ondergebracht. Er achter het tweede deel van de gang, die oorspronkelijk niet onderbroken tot de achtergevel doorliep. In het linker deel van de plattegrond is aan de straatzijde de woonkamer gesitueerd met aan de achterzijde de keuken, van elkaar gescheiden door een dwarsmuur met aan beide zijde een stookplaats. Een recent gemaakte doorgang voert links van de stookplaats van de woonkamer naar de keuken. De hal is belegd met een op rode kleur gebrachte cementvloer waarin fijne groeven zijn aangebracht om een vloer van rode zandsteen plavuizen te suggereren. Ook de drempel van de deur van hal naar woonkamer is in dit materiaal uitgevoerd.

De woonkamer wordt van daglicht voorzien door een meerruits venster. De enkelvoudige zolderbalklaag is in het zicht en is aan de linkerzijde opgelegd met sleutelstukken. De balken hebben forse afmetingen en zijn alternerend uitgevoerd. Vloerdelen van de zolder zijn in het zicht en in het recente verleden vernieuwd. De balken zijn boven hal en toilet met plaatmateriaal afgetimmerd. De schouw is modern. In de keuken staat de schouw met de rug tegen de woonkamerschouw. Het is een hoge schouw met houten bekleding in sobere art-decovormen. Het aanrecht aan de raamzijde is in historiserende vormen recent vernieuwd. Een venster met draairamen en spanjoetsluiting en een vast bovenraam zorgt voor daglicht. Het plafond van de keuken is met modern plaatmateriaal afgewerkt. Twee Bruynzeeldeuren geven aan de linker zijde toegang tot een kast en de trap naar de verdieping, uitgevoerd als rechte steektrap. Het trapportaal is van de zelfde cementvloer voorzien als de hal aan de straatzijde.

Eerste verdieping: de trap voert naar een L-vormige overloop die toegang geeft tot een vertrek aan de achterzijde, een kamer aan het eind van de gang, geheel rechts in de plattegrond en een kamer aan de straatzijde. De kamer rechts wordt van daglicht voorzien door een dakkapel en heeft de kapconstructie gedeeltelijk in het zicht. Het is een sporenkap van rechthoekig gezaagde daksporen, waarvan enkele handmatig zijn gezaagd. Tussen de sporen is beschot aangebracht. De kamer aan de straatzijde heeft een vergelijkbare afwerking, maar is merendeels met plaatmateriaal afgewerkt. De kamer wordt verlicht door het venster in de dakkapel aan de voorzijde van het pand. De kamer aan de achterzijde, gesitueerd boven de keuken, wordt verlicht door een modern tuimelraam en heeft een afwijkend vloerniveau dat circa 20 centimeter hoger ligt dan de overloop. In de muurwerk buiten de kamer zijn de muurankers zichtbaar die behoren bij de balklaag van het vertrek. Deze balklaag ligt in tegenstelling tot de zolderbalklaag boven de woonkamer haaks op de achtergevel. In de muur zijn de schoorsteenkanalen van de woonkamer- en keukenschouwen opgenomen.

Een luik met losse trap geeft toegang tot de *vliering*. Hier is de kap volledig met plaatmateriaal afgetimmerd. De scheidende muur met nummer 31 is in het zicht en halfsteens uitgevoerd met handvorm baksteen, waarbij voegwerk achterwege is gebleven: de muur is als een binnenmuur opgetrokken. Op de vliering is ook het dubbele schoorsteenkanaal aanwezig dat behoort bij de keuken- en woonkamerschouw en buitendaks als gemetselde schoorsteen in het achterste dakvlak staat.

Bouwdossiers

17-01-1949 verbouw woonhuis

25-07-2001 het verbouwen van de garage tot woonkamer (nummer 29 bij 31)

Literatuur

Niet bekend

Waardering

Het pand dateert uit de negentiende eeuw met oudere delen en is goed bewaard gebleven. Van belang voor de waardebeoordeling zijn de gaafheid van de architectuur en het historische casco, de verschijningsvorm in combinatie met de ligging aan de straat tegenover de molenbult aan de Koepoortwal en de ruimtelijk-historische relatie met het linker buurpand en beide stegen links en rechts van het pand.

Het object Windmolenstraat 33 is van algemeen belang voor de gemeente Doesburg vanwege de architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde. Het huis is architectuurhistorisch van belang als goed bewaard gebleven voorbeeld van eenvoudige woonhuisarchitectuur daterend uit de late negentiende eeuw met gaaf bewaard gebleven verhoudingen, alsmede vanwege het historische casco. Het huis is stedenbouwkundig van belang vanwege de bijdrage aan de lokaal-topografische situatie, in het bijzonder in combinatie met beide stegen en vanwege de ruimtelijke samenhang met het linker buurpand. Het huis is cultuurhistorisch van belang als bewaard gebleven voorbeeld van een arbeiderswoning aan een secundaire straat met berging en privaat aan de plaats achter het pand.